

Katarzyna Blak
k.blak@interia.pl
pedagogika społeczno-opiekuńcza (absolwentka)
Uniwersytet Pedagogiczny
Kraków

*Rewolucja technologiczna definiuje na nowo
nie tylko sposób porozumiewania się,
ale i to, jak docieramy i wpływamy na innych.*

Gary Small

Portale społecznościowe jako narzędzie edukacyjne

Wstęp

Portale społecznościowe od kilku lat podbijają rynek internetowy w Polsce. Młodzi ludzie coraz częściej żartem podkreślają, że jeśli nie ma Cię na Facebooku to nie istniejesz. Wielu nie dostrzega walorów edukacyjnych portali społecznościowych, tymczasem badania wskazują na ich duży potencjał. Studenci chętnie spędzają tam swój wolny czas, a także coraz częściej w dowolnym miejscu i w dowolnej chwili logują się na ulubionym serwisie za pomocą urządzeń mobilnych. Wykorzystanie naturalnego środowiska ucznia, studenta może przynieść szereg korzyści. A. Keen w swojej książce „Jak Internet niszczy kulturę” napisał, że należy szukać sposobu na wykorzystanie tego co najlepsze w cyfrowej przyszłości, ale należy przy tym pamiętać, by nie niszczyć dawnych instytucji [Keen, 2007, s. 170]. Nauczyciel XXI wieku powinien zatem świadomie wdrażać nowe projekty z wykorzystaniem nowoczesnych technologii i medium jakim jest Internet w edukacji.

H. Jenkins trafnie zauważył, że niezależnie od tego, w którą stronę spojrzymy, człowiek bierze media we własne ręce, prowadzi dialog z mediami masowymi poprzez tworzenie własnych społeczności sieciowych. Mówi otwarcie o interakcji starych i nowych mediów, czyli tzw. „konwergencji mediów”. Ludzie myślą, pracują, przetwarzają kulturę na nowe sposoby [Jenkins, 2007, s. 8]. Rozwój serwisów społecznościowych, gdzie możliwa jest interakcja użytkowników oraz współpraca w tworzeniu treści powoduje, że w kontekście konwergencji mediów edukacja zyskuje nową wartość dzięki szybkiemu dostępowi do zasobów informacyjnych.

Media, takie jak blogi, Facebook czy Second Life, Paul Levinson uczeń jednego z największych autorytetów w dziedzinie mediów – Marshalla McLuhana – określa mianem *nowych nowych mediów*, podkreślając, że charakteryzuje je wysoka dostępność pozwalająca dostosować oferowany przekaz do rytmu własnego życia. Co więcej, *nowe nowe media* dają użytkownikom możliwość decydowania gdzie i kiedy korzystamy z danych przekazów tekstowych lub audiowizualnych. Mają one charakter przede wszystkim społecznościowy – dają możliwość bycia konsumentem i producentem zarazem [Levinson, 2010, s. 179].

Na portale społecznościowe nie należy patrzeć tylko z zachwytem. Stwarzają one również wiele zagrożeń. Edukacja medialna, powinna zmierzać w kierunku tego, jak

nauczyć młodych ludzi korzystać z zasobów informacji znalezionych w Internecie. Należy zastanowić się, jak wydobyć potencjał edukacyjny tkwiący w serwisach społecznościowych.

Zalety portali społecznościowych

W ramach społeczności internetowych, za pomocą nowych technologii istnieje możliwość współpracy wielu osób. Sieć w krótkim czasie, stała się podstawowym narzędziem komunikacji, a także wymiany informacji w czasie rzeczywistym. W dowolnej chwili dzięki dostępnym komunikatorom i narzędziom internetowym możemy porozmawiać z wybraną osobą, wymienić się plikiem czy informacją.

Powstanie serwisów społecznościowych daje szansę na sięgnięcie po nowy wymiar w edukacji. Nową wartością jest nie tylko różnorodność form współpracy, ale także zniesienie barier czasowych i przestrzennych. Edukacja staje się możliwa w każdym miejscu i o każdej porze [Trzaskowski, 2008, s. 7].

Do zalet mediów społecznościowych niewątpliwie zaliczyć można szansę rozwijania kontaktów i lepszego funkcjonowania na poziomie międzyosobowym, grupowym i społecznym. Co więcej, coraz częściej podkreśla się dużą rolę Web 2.0 w kształtowaniu postaw obywatelskich. Wizerunek młodego internauty jako człowieka niezainteresowanego otaczającą go rzeczywistością i wykorzystującego sieć jako miejsce tylko i wyłącznie rozrywki odchodzi w niebyt. Dziennikarstwo obywatelskie może wpoić uczniom nawyk śledzenia na bieżąco spraw dotyczących społeczeństwa i środowiska nas otaczającego, a także zabierania głosu na temat bieżących reform czy wydarzeń. Może to nauczyć młodych ludzi argumentowania, zajmowania własnego stanowiska, polemizowania, ale także i bogatej w argumenty dyskusji za pomocą dostępnych narzędzi, takich jak blogi czy fora dyskusyjne. Współczesny nauczyciel może zatem kontynuować zajęcia za pomocą kolektywnego bloga, który sami uczniowie mogą współtworzyć [Wojnarowska, 2011]. Jest to dla nich naturalne środowisko, które może stać się ciekawym uzupełnieniem zajęć.

Nowoczesne technologie z powodzeniem mogą być wykorzystywane w procesie dydaktycznym, a także wychowawczym. Niezbędna jest weryfikacja metod pracy i form nauczania, która może przynieść wiele pozytywnych aspektów w kontekście edukacji.

Interesujące wydają się być wyniki badań dotyczące społeczności internetowych. Badanie Eurobarometr wskazuje, że 35% mieszkańców Unii Europejskiej korzysta z serwisów typu *social-networks* (portale społecznościowe). Interesującym faktem jest odsetek Polaków korzystających z serwisów społecznościowych, który jest wyższy od średniej w Unii Europejskiej i wynosi 43% [Popularność..., 2011].

D. Boyd i E. Hargittai przeprowadziły na przełomie 2009 i 2010 roku badania wśród tysiąca studentów z Uniwersytetu Illinois. Z badań wynikało, że większość 87% w 2009 i 90% w 2010 r. studentów korzystało z Facebooka. Ponad 75% badanej grupy stwierdziło, że korzysta z niego często – 76% w 2009 r. i 81% w 2010 r. Według badań przeprowadzonych przez Megapanel PBI i Gemiusa w październiku 2010 roku wśród badanych Polaków, 67% korzystało z portalu Nasza-Klasa, a 47% z portalu Facebook. W ciągu miesiąca sytuacja uległa zmianie, podsumowanie w listopadzie wskazało na to, że użytkownicy migrują z Naszej-Klasy na Facebooka. 65% badanych posiada konto na Naszej-Klasie, natomiast ponad 50% na Facebooku [Megapanel, 2010].

Badania prowadzone dotychczas wskazują na rosnącą popularność portali społecznościowych, a także dużą rolę Internetu w życiu przede wszystkim młodych ludzi. Facebook, Nasza-Klasa i Second Life to portale, które dla młodych ludzi są źródłem informacji, ale także doskonałą platformą komunikacyjno-organizacyjną. W marcu 2011 roku przeprowadziłam badania wśród 102 studentów uczelni wyższych w Krakowie, tj. na Uniwersytecie Pedagogicznym, Akademii Górniczo-Hutniczej, a także na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II. Studenci zostali poproszeni o wypełnienie kwestionariusza ankiety dotyczącego portali społecznościowych. Równoległe przeprowadziłam ankietę internetową wśród 100 studentów z całej Polski. Następnie w celu weryfikacji badań przeprowadziłam kilka wywiadów częściowo kierowanych ze studentami korzystającymi z portali społecznościowych. Szczegółowe wyniki badań zawarte zostały w pracy magisterskiej K. Blak pt. „Edukacyjne aspekty wybranych portali społecznościowych” [Blak, 2011].

Przeprowadzone badania wykazały, że 58% studentów korzysta aktywnie z więcej niż jednego portalu społecznościowego, co spowodowane może być tym, że *sieci społeczne wzbogacają i poszerzają zakres kontaktów, informacji i rozrywki (...) w ciągu mikrosekund* [Small, Vorgan, 2011, s. 49]. Portale stanowią dla młodych ludzi nie tylko źródło rozrywki i miejsce spotkań ze znajomymi, ale przede wszystkim źródło informacji. Najpopularniejszymi serwisami społecznymi wśród studentów są Facebook, YouTube, Nasza-Klasa oraz Wikipedia.

Obecnie młodzi ludzie szukają w Internecie połączenia „przyjemnego z pożytecznym”, a więc miejsca, gdzie znajdują tak elementy rozrywki, jak i informacje. Dzisiejsza młodzież *rzadko odwiedza biblioteki, nie mówiąc już o sprawdzeniu czegokolwiek w tradycyjnej encyklopedii* [tamże]. Wikipedia, jako najpopularniejszy wielojęzyczny projekt internetowej encyklopedii, zyskuje wielu młodych odbiorców, gdyż ułatwia im szybkie odnalezienie pożądanej informacji, a także zrozumienie informacji, która tworzona jest przez i dla internautów. YouTube, jako baza plików filmowych, daje szansę na posłuchanie ulubionej muzyki, obejrzenie fragmentów ulubionego filmu, jak również odtworzenie dowolnego programu naukowego lub językowego, który może być dla studenta cennym materiałem wzbogacającym jego wiedzę. Facebook oraz Nasza-Klasa to portale, gdzie młodzi ludzie łączą się w grupy, posiadają bazę znajomych, z którymi mogą swobodnie – dzięki dostępnym narzędziom – wymieniać się informacjami, dzielić się linkami i zdjęciami, a także podtrzymywać ważne w życiu każdego relacje interpersonalne.

Zainteresowanie wzbudzają także serwisy do wyrażania opinii i recenzowania, takie jak Filmweb.pl lub Yelp.com, serwisy dziennikarstwa obywatelskiego, jak np. wiadomości24.pl, lthink.pl, Interia360, fora internetowe i serwisy tematyczne. Studenci lubią i chcą wymieniać się opiniami oraz spostrzeżeniami z innymi ludźmi. Zarówno portale służące do recenzowania, fora, jak też serwisy dziennikarstwa obywatelskiego i serwisy tematyczne wspierają twórczość młodych ludzi i świadczą o potrzebie dzielenia się z innymi swoimi doświadczeniami. Ponadto, młodzi ludzie zainteresowani są opinią, wskazówkami udzielanymi przez innych, niejednokrotnie im obcych, ale mających coś do powiedzenia ludzi.

Ankietowani przyznają, że bardzo często korzystają z portali społecznościowych. Ponad połowa, tj. 52,2% respondentów odwiedza portale kilka razy dziennie, a 16,3%

zagląda na nie raz dziennie. Wynika z tego, że 68% badanych loguje się każdego dnia w serwisie społecznościowym, gdzie mogą swobodnie wymieniać się informacjami dotyczącymi odbywających się zajęć, notatkami, a także prowadzić dyskusje nie dokończone podczas kursu czy w czasie przerwy. Serwisy takie, jak np. Facebook stały się dla nich naturalnym środowiskiem, które oferuje wiele narzędzi sprzyjających edukacji [Blak, 2011, s. 82-87].

Nasza-Klasa, Facebook, Second Life

Przeprowadzone przeze mnie badania wskazują, że portale społecznościowe, takie jak Facebook, Nasza-Klasa i Second Life posiadają duże walory edukacyjne. Studenci korzystają zarówno z Facebooka i Naszej-Klasy. Najmniejszą popularnością wśród badanych portali cieszy się Second Life. Z badań wynika, że studenci najchętniej korzystają z portalu Facebook. Logują się na nim codziennie poświęcając mu od kilkadziesiąt minut do kilku/kilkunastu godzin dziennie, wykorzystując do tego różnego rodzaju urządzenia mobilne. Z badań wynika, że studenci korzystają z serwisów społecznościowych nie tylko w celu rozrywkowym i dla podtrzymania znajomości, ale również w dużym stopniu edukacyjnym. Doceniają możliwość dzielenia się informacjami, wymianę zdań, dyskusję. Interesujący wydaje się być fakt, że badania przeprowadzone przez naukowców z Uniwersytetu Technicznego z Suzhou (Chiny) i Miejskiego Uniwersytetu w Hong Kongu wskazują, że *serwisy społecznościowe nie tylko wpływają na relacje społeczne studentów, ale również przyczyniają się do poprawy wyników w nauce* [Polak, 2011].

Środowisko edukacyjne podchodzi z dystansem do portali społecznościowych, akcentując raczej ich negatywny wpływ na uczniów, związany przede wszystkim z nadmiernym spędzaniem czasu przez dzieci i młodzież na serwisach społecznościowych, a co się z tym łączy – rozproszeniem uwagi. Naukowcy ze wspomnianych dwóch dalekowschodnich uniwersytetów w ramach badań przeprowadzili rozmowy ze studentami, dotyczące sposobów wykorzystania Facebooka w edukacji. Badacze chcieli przyjrzeć się możliwości wykorzystania narzędzi społecznościowych w edukacji, a także zbadać wpływ, jaki mogłyby one mieć na studentów.

We wnioskach wyprowadzonych z analizy odpowiedzi na zadane pytania, wskazali na dwa powody używania Facebooka przez młodzież. Pierwszy z nich, wygenerowany przez studentów, to powód społeczny (interakcje społeczne). Rozwój przyjaźni, znajomości, szansa na utrzymywanie wirtualnych relacji z innymi osobami, zmniejszenie barier w komunikacji itd. – wszystko to jest dla nich istotne. Drugi powód używania Facebooka, na który wskazała młodzież, ma charakter edukacyjny. Studenci cenią sobie dobrą komunikację z uczelnią, wydziałami i innymi studentami, a także szansę na wymianę opinii, łączenia się w grupy zainteresowań, dyskusje na tematy związane z nauką, informowanie o wydarzeniach edukacyjnych, możliwość planowania i zarządzania projektami, korzystanie z różnego rodzaju aplikacji, które mogą wspomagać studiowanie [tamże].

Wyniki badań potwierdzają w dużej mierze wyniki przeprowadzonych przeze mnie badań. Portale społecznościowe to nieodłączny element świata młodych ludzi. Stały się one nie tylko platformą ułatwiającą komunikację, ale także miejscem, gdzie młodzież wspólnie się uczy, a z pomocą nauczycieli i wykładowców ta nauka może stać się efektywniejsza.

Plany nauczania z wdrożeniem narzędzi bliskich młodemu pokoleniu, mają szansę powodzenia i mogą rozwijać umiejętności młodych ludzi, którzy z chęcią nabywają dodatkową wiedzę z zakresu nowych technologii [Blak, 2011, s. 151-153].

Zakończenie

Portale społecznościowe i ich walory edukacyjne to temat, który nieśmiało zaczyna pojawiać się w literaturze. Potencjał serwisów mogą wykorzystać kreatywni nauczyciele. Pedagodzy powinni nie tylko tworzyć warunki do dobrego rozwoju dzieci i młodzieży w zinstytucjonalizowanych formach, ale także powinni starać się wejść w ich naturalne środowisko oraz stworzyć takie warunki, które zachęcają do nauki i współpracy. Henry Jenkins podkreśla, że *era konwergencji preferuje raczej wspólnotowe niż indywidualne sposoby odbioru* [Jenkins, 2007, s. 30]. Środowisko Internetu, czyli miejsce gdzie młodzież spędza dużo wolnego czasu, jest doskonałą przestrzenią do prowadzenia działań edukacyjnych. Jeśli proces edukacyjny będziemy rozumieli jako spotkanie nauczyciela z uczniem, to mądrością nauczyciela jest spotkanie z uczniem nie tylko w szkole, ale i w naturalnym środowisku dzieci i młodzieży, czyli na portalach społecznościowych.

Młodzi ludzie obecnie poszukują informacji przede wszystkim w Internecie. Doceniają oni możliwość współtworzenia treści, interakcji pomiędzy użytkownikiem a komputerem i między użytkownikami. Poczucie decyzyjności, a także szansa dotarcia do informacji w dowolnym miejscu o dowolnej porze zaspokajają potrzeby młodych ludzi [Wasiołka, 2010, s. 70-71].

Podsumowując, warto przywołać słowa M. Kowalczuk o tym, że portale społecznościowe to edukacyjne okno na świat. Tak należy na nie spojrzeć, bowiem ludzie wspierają się dzięki nim w procesie zdobywania wiedzy, chociażby przez dyskusje czy dzielenie się informacjami. Pedagodzy–nauczyciele posiadają doskonałe narzędzia w swoich rękach, pytanie tylko czy skutecznie je wykorzystują. Środowisko edukacyjne powinno zagospodarować wirtualną przestrzeń, gdyż może to w znaczący sposób zredukować, a przede wszystkim wspomóc działania, które mają na celu wychowanie młodzieży, a także kształtowanie postaw [Wasiołka, 2010, s. 70-71].

Bibliografia

Blak K.: *Edukacyjne aspekty wybranych portali społecznościowych*. Niepublikowana praca magisterska, Kraków 2011

Jenkins H.: *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*. Wydaw. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007

Keen A.: *Kult amatora. Jak internet niszczy kulturę*. Wydaw. Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007

Kowalczuk M.: *Edukacyjne okno na wielki świat*.

http://www.edunews.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1486&Itemid=1 [dostęp 25.05.2011]

Levinson P.: *Nowe nowe media*. Wydaw. WAM, Kraków 2010

Megapanel październik 2010 – kategorie tematyczne.
<http://media2.pl/badania/72989-megapanel-pazdziernik-2010-kategorie-tematyczne.html>
[dostęp 10.02.2011]

Megapanel listopad 2010 – kategorie tematyczne.
<http://media2.pl/badania/74016-megapanel-listopad-2010-kategorie-tematyczne.html>
[dostęp 12.02.2011]

Polak M.: *Społecznościowe uczenie się – czy poprawia wyniki studentów?*
http://www.edunews.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1513&Itemid=1
[dostęp 02.06.2011]

Popularność serwisów społecznościowych w Europie.
<http://www.internetstats.pl/index.php/2010/10/popularnosc-serwisow-spoecznościowych-w-europie/> [dostęp 14.02.2011]

Small G., Vorgan G.: *iMózg. Jak przetrwać technologiczną przemianę współczesnej umysłowości.* Wydaw. Vesper, Poznań 2011

Trzaskowski T.: *Społecznościowo! Web 2.0 nowym kierunkiem w edukacji.* „Edukacja i Dialog” 2008, nr 4

Wasiółka S.: *Syndrom łatwości życia.* „Edukacja i Dialog” 2010, nr 1/2

Wojnarowska M.: *Rola środowiska Web 2.0 w kształtowaniu postaw obywatelskich.*
<http://www.hejnaloswiatowy.mcdn.edu.pl/artukul.php?id=353> [dostęp 27.02.2011]